

LES 5 - ONTWIKKELINGEN IN DE MASSA

In deze dagen zullen wij in toenemende mate massale acties zien, die in vele landen op deze wereld de vorm krijgen van demonstraties, opstanden, oproer en daarnaast ook heel vaak van onredelijkheid en zelfs van terreur. Om deze tendens te kunnen begrijpen moeten wij een ogenblik ingaan op hetgeen de wereld als geheel heden ten dagen beroert.

U zult zich realiseren, dat bij de toenemende bevolkingsdichtheid in vele gebieden op de wereld de feitelijke welvaart van het individu steeds meer in het gedrang moet komen. De suggestie, dat dit niet het geval zou zijn, kunnen wij rustig terzijde schuiven. Ik wil de Nederlanders slechts herinneren aan het feit, dat een bekend minister, nu nog als een groot staatsman geëerd, oh een gegeven ogenblik zei: "De gulden zal niet vallen." Dat duurde precies drie dagen. Er zijn meer van dergelijke verklaringen te citeren, maar wij kunnen het rustig hierbij laten.

Wij hebben nu te maken met een aantal staatslieden en daarnaast vele theoretici, die een situatie voorspiegelen, die niet werkelijk is. Zolang die situatie uiterlijk gehandhaafd kan blijven, zal de massa zich door deze dromen laten meevoeren. Er zijn er maar weinigen, die voldoende zelfstandig nadenken. Het resultaat is een aantal denkbeelden over de rechten die men heeft, de mogelijkheden die er bestaan en vooral ook over de verplichtingen, die anderen t.a.v. het ego en van de massa hebben. Daar de gemeenschap als geheel aan die eisen steeds minder tegemoet zal kunnen komen, ontstaat er in bepaalde groepen een versterkte pressie op het gouvernement. De regering probeert zich aan te passen, maar moet daarbij haar eigen en vaak openlijk verkondigde maatstaven terzijde stellen. Hierdoor reageert de rest van de massa. En wij kunnen wel zeggen, dat de komende 5 à 6 maanden een viertal golven van buitengewone gewelddadigheid op allerhand terrein zullen vertonen.

Er zijn bepaalde invloeden uit de kosmos, die daar sterk aan meewerken. Op het ogenblik hebben wij de rode golf, die in haar overgangperiode reeds heel wat ongelukken, branden e.d. heeft veroorzaakt, maar die nu in toenemende mate ook aanleiding geeft tot het massale optreden van bepaalde groepen. Opvallend is hierbij de instabiliteit van velen.

Gaan wij wat verder de toekomst in, dan zien wij rond half juni een tendens, waarin blauw licht, rood licht en wit licht elkaar betrekkelijk snel opvolgen. Het resultaat daarvan zal zijn, dat de verwarringen, ontstaan door niet volledig gerealiseerde begrippen, worden geconcretiseerd in versnelde oorzaak-en-gevolgwerkingen en daardoor de hartstochten wakker roepen. We moeten dus met een grote hartstochtelijkheid van de massa rekening houden in begin juli.

Dit alles kan worden verklaard uit de maatschappij en de sterke verandering van het sociaal milieu, waarin men leeft. Wij kunnen daarvoor de kosmische tendensen aanvoeren, maar de kern van alles ligt in het individu zelf.

Wanneer wij als eenling temidden van die maatschappij staan, dan moeten wij ons oriënteren. Wij hebben ons eigen geloof, al dan niet ontleend aan hetgeen men ons verkondigt. Wij hebben ons gevoel van wat toelaatbaar en wat niet toelaatbaar is, al of niet aangepast aan hetgeen door de gemeenschap als toelaatbaar wordt gepredikt. Wij zijn in die gemeenschap dus eigenlijk voor een groot gedeelte de gevangenen geworden van wat men de conventie, de heersende mening, kan noemen. Wanneer het "ik" probeert zich in vrijheid te uiten, komt het onmiddellijk in conflict met de gemeenschap en het zal hierdoor een zekere haat tegen de maatschappij in zich ontwikkelen. In Nederland zal dit voorlopig een zeker innerlijk verwerpen zijn, gepaard gaande met een zekere afkeer. Elders kan dit een absolute haat worden. Een haat, die tot gewelddadigheden aanleiding geeft, zowel vanuit het individu als vanuit de massa.

Moeten wij ons daarin oriënteren, dan zijn wij niet in staat te begrijpen, welke krachten wij wekken en welke krachten ons beroeren en richten. Ik moet daarvan dus wel een kort overzicht geven in de hoop, dat u later enkele van deze tendensen ook zelf zult kunnen herkennen.

1. Alle maatschappelijke normen in, deze tijd zijn zodanig belemmerend voor de vrije bewustwording en vrije beleving van het individu, dat het daardoor tot weerzin wordt geprikkeld; en deze weerzin zal zich hoofdzakelijk uiten in nalatigheden. Het is niet een scheppen van nieuwe mogelijkheden, maar een afbreken van het oude, vaak zonder dat daarvoor iets werkelijks in de plaats wordt gesteld. Voor het "ik" betekent dit, dat aan de afbraak niet mag worden meegewerkt, maar dat er een positieve richting moet worden gezocht, waarin het "ik" zich nuttig kan weten en waarin het voor zichzelf door beleving, ervaring en nadenken een zekere verrijking van innerlijke waarden ervaart.

2. Overall waar een zekere onevenwichtigheid bestaat (en dat is over de wereld genomen voor praktisch 80% van de mensheid het geval), zal elke geringe invloed een omslaan van de ene richting naar de andere kunnen veroorzaken. Zo kan men een toestand van vrede zeer snel naar een toestand van geweld ombuigen. Op politiek terrein zullen wij zwenkingen zien van uiterst links naar uiterst rechts en omgekeerd. Wanneer je als eenling weet, dat de instabiliteit van je verhouding tot de maatschappij je sterk aan beïnvloeding door elk extremisme en elke pressie blootstelt, is het noodzakelijk het "ik" te stabiliseren. Dit kan niet geschieden door een beroep te doen op de maatschappij, daar deze juist voor de wankele positie, waarin men zich bevindt, meestal de oorzaak is. Er zal moeten worden gezocht naar een innerlijk houvast, waarop het "ik" zich voortdurend kan oriënteren. Alleen dan zal het zich aan de sterke prikkels en suggesties uit de massa kunnen onttrekken.

3. De huidige tijd is in zekere zin een grote tijd. Zij geeft zeer vele vernieuwingen te zien op allerhande terrein. Zij breidt de horizon van het menselijk denken zeer sterk uit. Maar dit is een zaak van enkelingen. Ik wil hier in de eerste plaats de aandacht vestigen op het feit, dat meer en meer de werkelijke verruiming van het menselijk denken wordt verhuld achter een soort geheimtaal, die specialisten onderling spreken. Daarnaast moet er rekening worden gehouden met het feit, dat deze mensen zich boven de massa verheven achten en vanuit het standpunt van hun eigen wijsheid over het algemeen de normale oorzaak-en-gevolgwerkingen eenvoudig voorbij zien.

Willen wij hier voor onszelf een juistere positie kiezen, dan moet de eigen gedragslijn dus niet worden bepaald door datgene, wat ons wordt verteld, het mag ook niet worden bepaald door het onbegrijpelijke van het materiaal dat ons wordt voorgelegd en dat wij dan misschien heel wijs en goed plegen te noemen, maar wij moeten zoeken naar een middel om de begrippen van deze tijd zelf te begrijpen, zonder dat wij daaraan de verplichting verbinden nu ook de gemaakte gevolgtrekkingen zonder meer te accepteren.

4. Wij zullen rekening moeten houden met de neiging van de mens om zich tegenover een ander te onderscheiden. Dit op zichzelf is een oude, bijna de mens ingeschapen eigenschap. Degenen, die over de meeste wilskracht beschikken en die in deze tijd de meeste neiging tot bereiking hebben, zullen - ongeacht hun werkelijke opinie, inzichten of kundigheden - trachten op de voorgrond te treden. Als zij dit doen, kunnen wij natuurlijk geruisloos terugtreden.

Maar dat helpt ons niet, want dan gaan ze ons beheersen. Wij kunnen trachten hen te bestrijden. Ook dit is praktisch een onmogelijkheid. Wij kunnen tegenover dergelijke figuren alleen onze werkelijke kundigheden, inzichten en geestelijke rust stellen.

Daarom geldt voor de eenling: Rond u zijn er zeer velen, die in feite onbekwaam zijn en door hun streven naar uitblinken op verantwoordelijke plaatsen zijn gekomen. Besef dit. Handel voor uzelf juist en houd er rekening mede, dat al datgene, wat rond u wordt verkondigd (onverschillig op welk terrein: dat kan wetenschap, politiek, economie, godsdienst, kortom, het kan elk terrein betreffen), dat de genoemde feiten en de genomen beslissingen aan kritiek moeten worden onderworpen.

Indien de eenling elke keer als hem een aantal verklaringen wordt voorgelegd, als er pressie op hem wordt uitgeoefend, als hij ontdekt dat men naast hem probeert te streven, zelf zijn

eigen inzicht zo juist mogelijk stelt en formuleert en daaraan vasthoudt, wat er verder ook wordt bedreigd of eventueel gebeurt, dan zal hij in deze massa, juist t.a.v. de verantwoordelijke elementen, zijn positie ten slotte kunnen handhaven en daarmee ook - en dat is heel belangrijk! - voor zich de innerlijke zekerheid kunnen verwerven en behouden, die noodzakelijk is wil men als mens een bewust en goed leven op aarde kunnen leiden.

5. De drang tot zelfuitdrukking zal over het algemeen binnen de maatschappij niet voldoende kunnen worden gerealiseerd. Juist de ten dele onbekwamen, degenen die onevenwichtig zijn, zullen een uiting zoeken, waardoor zij die belangrijkheid, deze zelfexpressie toch bereiken.

Een zoeken naar geweld noemt dus - en zeker in de komende 5 à 6 maanden op aarde wel toe, ook al zal dit waarschijnlijk in de staten nog niet tot uiting komen. Als men geweld zoekt, dan is dit een teken van onbekwaamheid. Tegenover geweld kunt u geweld zetten, maar dan moet u afdalen, tot het plan van uw tegenstander, anders is er geen resultaat te behalen. Voor de doorsnee-mens zal dit onmogelijk zijn. Daarom moet worden gerekend op een toenemen van de neiging tot gewelddadigheid, waarop de eenling alleen als antwoord kan stellen zijn ontgaan van elk conflict. Ontga de conflictstof in de komende tijd. Kijk om u heen goed uit wie en wat eigenlijk het geweld, de plotselinge en scherpe oplossing nastreven. Dezen zijn de onbekwamen en de onbetrouwbaren.

Als er na enige tijd een stabilisatie van de toestand intreedt (ik vermoed, dat die komt in de wisseling groen licht - wit licht rond oktober), dan kunnen wij weten met wie wij ons wel en met wie wij ons niet kunnen verbinden; met wie wij iets kunnen bereiken en wie ons ten slotte in de steek zal laten. Daardoor kunt u reeds nu een beeld opbouwen van de toekomst dat u kunt handhaven gedurende de eerstkomende 9 à 10 maanden. Voor zeer vele mensen - dat mag ik er wel bij zeggen - vallen die beslissingen vóór maart. Dat is op elk terrein belangrijk; ook als het gaat om religieuze, esoterische of andere leringen. Bepaal nu uw standpunt, maar omga de problemen. Noteer voor uzelf datgene, wat op dit moment te agressief is en zorg ervoor, dat deze agressieve elementen in de komende tijd in uw leven geen grote rol kunnen spelen. U denkt misschien, dat dat onmogelijk is. U zult later ontdekken, dat deze mogelijkheid wel degelijk bestaat.

Als ik zo in het algemeen een korte schets geef van deze eerste maatregelen, die het "ik" kan nemen, dan laat ik daarbij toch veel van de massale ontwikkelingen nog buiten beschouwing. Er zijn n.l. bepaalde tendensen, die niet betrouwbaar zijn. Voor de massa kan b.v. worden gezegd, dat zij in de komende tijd de verwezenlijking zal eisen van beloften, die in het verleden zijn gegeven, ook al beseft men innerlijk de onvervulbaarheid daarvan. Dit zal de politiek zeer grote problemen brengen, maar daarnaast zal het ook in het normale handelsverkeer b.v. en zelfs in de samenleving (de relatie tussen burens, vrienden e.d.) een zeer belangrijke factor zijn. Want de massa als geheel heeft zich voorstellingen gemaakt. Of die voorstellingen reëel zijn of dat ooit kunnen worden, doet niet ter zake.

De massa wordt geleid door een droom. En al heeft die droom voor ieder een enigszins ander beeld, het is zeker dat men de verwezenlijking ervan zal verlangen. Als die niet mogelijk is, zal men onredelijk handelen; en door deze onredelijkheid voor zichzelf en anderen grote moeilijkheden tot stand brengen. Ik denk hierbij niet alleen aan de mogelijkheid van stakingen en revoluties, dat zijn verschijnselen, die in het komende jaar praktisch niet te ontgaan zijn. Ik denk vooral aan de verstoring van vriendschappen, aan het isolement van de eenling, doordat hij niet meer in staat is contact te maken met zijn medemensen: de beheersing door de droom.

En dan zal alles, wat op die droom lijkt, het "ik" dwingen in beweging te komen.

Men kan daaraan niet ontkomen. De massa jaagt haar dromen na, maar zij vraagt zich niet af, of hetgeen zij officieel nastreeft werkelijk deel is van de droom. Zij vraagt zich slechts af, of er enige overeenkomst te vinden is, waar en hoe dan ook. En dat is een punt, waarover we ook even moeten nadenken.

Er is dus een waan. In een waanwereld bestaan er geen vaste waarden en normen. Al datgene, wat met de waan ook maar schijnbaar harmonieert, wordt een stuwkracht, die - zolang de waan wordt gehandhaafd - het "ik" dwingt in een bepaalde richting. Er is dan sprake

van een absolute dwang in een bepaalde richting. Daaraan kan men niet ontkomen. Een dwang, die niets meer te maken hoeft met bewustzijn of met beter weten.

De massa reageert schijnbaar irrationeel, omdat zij ergens de verwezenlijking van haar dromen verwacht. Men zou kunnen zeggen: De gehele wereld is klaar voor een Messias. Men wacht op een ogenblik van openbaring, op een wereldmeester, die met één enkel gebaar voor de wereld vrede en welvaart scheidt, die met één gebaar alle moeilijkheden uit de weg zal ruimen. Men zoekt naar de sterke man, naar de openbarende stem, naar het boek dat alle moeilijkheden zal oplossen, maar men zoekt niet in zichzelf. En daarin ligt een zeer belangrijk punt voor de bewustwording. Want zolang ik probeer om alles naar buiten toe af te schuiven - hetzij dat ik mijn verantwoordelijkheden op anderen afwentel, hetzij dat ik probeer mij te beroepen op wat anderen weten, zeggen te weten of hebben gedacht - zal ik mijn leven vervreemden van mijzelf.

De eenling heeft een ego, dat kosmisch is georiënteerd. Daar is geen verdere oriëntatie of heroriëntatie noodzakelijk of mogelijk. Het "ik" is georiënteerd. Dat wil zeggen: het wezenlijke ego van de mens staat in een vaste relatie tot God, tot de mensheid en tot al hetgeen zich tussen God en mensheid kan bewegen. Deze vaste relatie uit te drukken en voor zichzelf steeds bewuster door te maken, zelf initiatieven nemend en de vervulling waar makende, is het doel van het bestaan. Zolang het ego op deze manier beantwoordt aan zijn eigen wezen, zal - ongeacht de uiterlijke omstandigheden - dat "ik" een zekere mate van vrede en geluk kennen. Er is dan een stabiliteit, een gevoel van continuïteit, een begrip voor de wereld en voor de innerlijke krachten en de innerlijke waarde. Op het ogenblik, dat het "ik" zijn ware ego vergeet of delen daarvan vervalst, zal ditzelfde "ik" nimmer gelukkig kunnen zijn. Het zal zich nooit waarlijk gerust kunnen voelen. Het zal nimmer evenwichtig zijn. Het zal nooit in waarheid ervaren.

Wanneer wij de massa bezien, dan bestaat deze uit eenlingen, die een groot gedeelte van hun eigen denken, aansprakelijkheden en verantwoordelijkheden, hun vermogens en oriëntatie t.a.v. het Al en van God hebben prijsgegeven voor het gevoel van gemeenschap, waardoor de verantwoordelijkheid van elke eenling als zodanig wordt weggenomen en valt op de massa, die als groot geheel deze verantwoordelijkheid - naar men meent - gemakkelijker kan dragen. Dat laatste is natuurlijk niet waar, maar men denkt dit en men ervaart het. Hoe meer dus als massa wordt bereikt des te groter voor de eenling de teleurstellingen worden. En dat is een gevaarlijk punt. Want we kunnen nu wel zeggen, dat de massaliteit zo belangrijk is, we kunnen zeggen dat de eenling zo belangrijk is, maar we kunnen er niet omheen komen dat op dit moment de eenling en de massa haast onverbreekelijk verbonden lijken.

Maakt de eenling zich geheel van de massa los, dan zal hij buiten de maatschappij en buiten de wereld staan en daarin bepaalde contacten met de omgeving ontberen. Aan de andere kant kan men opgaan in de massa, maar kan men weer niet beantwoorden aan haar eisen. Men heeft niet de ware rust, de ware harmonie. Dat heb ik al geconstateerd. Men moet dus wel concluderen tot een soort compromis; en dat is betrekkelijk eenvoudig te vinden, indien men zich niet laat overheersen door de droom van de massa. En dan stellen wij:

Ten eerste: Zij, die een bepaald bewustzijn hebben bereikt of dit willen bereiken, zullen als deel van de massa begrip moeten hebben voor de voorstellingen, die er in de massa leven en voor de bestrevingen, die van de massa uitgaan. Gelijktijdig zullen zij ten aanzien daarvan en onafhankelijk van dit begrip een eigen standpunt en positie moeten innemen, welke zij t.a.v. de massa passief en vanuit hun persoonlijk bestaan positief beleven.

De passiviteit t.a.v. de massa betekent, dat een werkelijke strijd met de waanbeelden, die de massa beheersen, kan worden voorkomen. De positiviteit vanuit het eigen "ik" betekent, dat men zelf de kern wordt van een mogelijk steeds groeiend begrip voor waarheid en werkelijkheid.

Ten tweede moeten wij begrijpen, dat een zekere magie aan de massa nu eenmaal niet vreemd is. Als u zich bepaalde methoden en plechtigheden kunt herinneren, dan zult u misschien begrijpen wat ik bedoel. Denkt u eens aan de massale opmars van vaandels en mensen in de tijd van de Führer, de Duce. Denkt u eens aan de methode, waarmee een ontroerde De Gaulle met een "Allons enfants...." probeert met een schorre oude-mannenstem

de ontroering te doen overslaan op de menigte en hoe die menigte daarop ergens antwoordt. Dan begrijpt u wat ik bedoel. De massa wordt beïnvloed en schept een invloed. Datgene, wat buiten de massa belachelijk is, wordt in de massa normaal, ja, zelfs vererenswaard. En omgekeerd: datgene, wat normaal redelijk is, valt als argument, als besef, weg in de massaliteit van de gemeenschap.

De magie van de massa is dus in feite een vorm van hypnose, waarbij op zich irreële vormen (hoofdzakelijk astraal) worden opgebouwd en vanuit die astrale wereld een voortdurende schijn van werkelijkheid en van bevestiging kunnen scheppen.

Als u moet vechten met magie, dan kunt u dit doen door uzelf magisch af te schermen. De eenling in de massa moet dus allereerst wel zorgen, dat hij tegen deze hoofdzakelijk astrale en voor een deel mentale invloeden beschermd is. Hoe dit te doen:

1. Probeer uzelf te reinigen. Reinigende ademhaling kan hiervoor goed zijn. Verder: een lichaamsbeweging, waardoor de spieren afwisselend worden gespannen en ontspannen.
2. Neem nimmer deel aan massabijeenkomsten, nadat u pas in ruime mate voedsel tot u hebt genomen. Het bevordert n.l. uw suggestibiliteit en maakt u nog sterker aantastbaar voor astrale invloeden.
3. Leer uzelf een bepaalde gedachte (dat mag een tafel van vermenigvuldiging zijn, een versje, een uitspraak van een wijsgeer of een bijbeltekst, dat geeft niet), welke u voortdurend herhaalt op het ogenblik, dat u ontdekt dat u niet meer zelf denkt. Als u uw kritisch denken aangetast voelt, luister niet meer en kijk niet meer. Herhaal het citaat enkele malen voor uzelf. U zult zich daardoor aan deze magische suggestie kunnen onttrekken.
4. De magie van de massa omvat niet alleen maar een verandering van waarde. Zij omvat verder harmonieën met andere werelden. Deze harmonieën worden door de massa als zodanig natuurlijk nooit beseft. Zij komen hoogstens in een enkele verschijning of in een verschijnsel tot uiting. Indien eencontact met een andere wereld moet worden gelegd en het wordt buiten ons om voor ons tot stand gebracht, dan zullen wij er snel door worden gedomineerd.

Als wij willen deelnemen aan iets, waarin de massa een grote rol speelt of zelfs als wij ons een oordeel of een mening willen vormen t.a.v. het oordeel of de mening van de massa, dan dienen wij eerst voor onszelf een harmonie te bepalen. Die harmonie kunnen we bepalen door:

- a. handelingen, die uitdrukking geven aan de persoonlijkheid in tegenstelling tot de maatschappelijke eenheid dit kan natuurlijk alleen dan worden gedaan, indien de maatschappij hierdoor niet tot een verzet tegen het "ik" wordt gebracht;
- b. het aanroepen van of het zich afstemmen op bepaalde sferen of entiteiten, waarmee men een persoonlijk contact gevoelt en waarin men een zekere geborgenheid voor zichzelf ervaart;
- c. het beeld van de opgeroepen krachten, voortdurend te beseffen voor zover het de massa betreft; en wat het eigen "ik" en de daarin bestaande harmonieën betreft, deze voortdurend te vernieuwen.

Dit zijn drie punten. (het laatste is summier en past zich eigenlijk aan de beide voorgaande zonder meer aan), waardoor u een bescherming kunt verkrijgen tegen de werking van de massaliteit. Want u wordt erdoor verpletterd.

Een laatste punt in dit verband is wel, dat de massa de levenssfeer bepaalt. Laten we als voorbeeld nemen: een kazernewoning, waarin laat ons zeggen 100 gezinnen samenwonen. Dan kunt u nog zo proberen uw eigen sfeer te scheppen, maar u wordt opgenomen in de algemene sfeer van het geheel. Als die sfeer een uitbundigheid kent, zult u zich daaraan niet kunnen onttrekken en u komt tot uitingen van drift of van grote uitbundigheid, die eigenlijk onverklaarbaar zijn buiten het milieu. U kunt ook komen tot gevoelens van eenzaamheid, van steriliteit, van verlatenheid, van gevangenschap, enz. enz. Deze komen dus voort uit de gemeenschapssfeer.

Die sfeer aanvaarden zonder meer betekent binnen een dergelijke community tot een gedwongen deelgenootschap met het geheel komen; en dat houdt ook in dat alle onredelijkheden, die in de gemeenschap als zodanig domineren, voor het "ik" spreken.

Het betekent, dat de gemiddelde verlangens van die gemeenschap voor u persoonlijke verlangens worden.

Het betekent, dat afkeer, haat en verwerping, zoals die voor de gemeenschap bestaan, in u tot uiting komen. Het betekent, dat uw persoonlijke houding tegenover anderen wordt bepaald door de algemeen geldende persoonlijke verhouding tussen de andere delen van de gemeenschap. De sfeer domineert dus.

Maar ik kan daartegenover een eigen sfeer opbouwen. Om die eigen sfeer op te bouwen echter, moet ik eerst beseffen wat de sfeer van de gemeenschap is, waarin ik leef. Als ik dat in eenvoudige woorden wil uitdrukken, moet ik zeggen: Probeer allereerst te begrijpen wat het karakteristiek is van het blok, de buurt, de straat waar u woont. Ga na wat de gemiddelde mentaliteit daar is. Constateer wat daarvan voor u niet deugt, wat voor u niet past. Op het ogenblik, dat u dat heeft vastgesteld, begin bij uzelf deze dingen te veranderen.

Ik geef een voorbeeld: Alles is buiten rumoerig. Nu kunt u zeggen: Ik maak zelf meer rumoer, dan hoor ik dat rumoer buiten niet. De meest juiste houding voor u zou zijn: een stilte, een zekere rust scheppen, waardoor u zich ongevoelig maakt voor het rumoer van buiten.

Wanneer een gevoel van eenzaamheid domineert, dan is het voor u belangrijk dat u daartegenover een sfeer of een gevoel van verbondenheid stelt.

Is het onredelijkheid, die domineert, probeer voor uzelf de uiterste redelijkheid en daarbij ook verdraagzaamheid te vinden en druk ze niet alleen uit in uw houding tegenover anderen, maar probeer ze weer te geven in alle details van uw milieu. Op deze manier kan men zich enigszins losmaken van de sfeer van de massa, waarin men anders gevangen is als een vlieg in een web.

De massa als geheel heeft de neiging tot actie te komen. Als u in een bepaald blok of in een bepaalde straat woont, dan zijn daar meestal initiatiefnemers. U kent die misschien wel. Dat zijn de mensen, die een protestactie beginnen of een inzameling voor een cadeau voor een prinses die gaat trouwen e.d. Dit zijn de elementen, waarvoor u zeer voorzichtig moet zijn. Het zijn deze z.g. initiatiefnemers, die in wezen vaak de exponenten zijn van de heersende mentaliteit, ook al lijkt het anders. Indien u dus met deze, mensen te maken krijgt, dan kunt u alleen maar de keuze doen van vóór of tegen. Hier is geen mogelijkheid tot neutraal-zijn. Elk vóór-zijn betekent: u aansluiten bij het geheel. Elk tegen-zijn betekent: u daarvan losmaken.

U zult zeggen: Maar dan zouden we alle initiatiefnemers in de steek moeten laten. Ik weet niet, of dat voor de wereld zo gek zou zijn. Indien alle initiatiefnemers in de steek worden gelaten, zou er nu misschien vrede zijn in Vietnam. Indien alle initiatiefnemers met hun vele maatregelen Amsterdam op het ogenblik met rust zouden laten, zou de kans op gewelddadigheden en relletjes in die stad de komende dagen waarschijnlijk veel minder zijn. En zo kan ik doorgaan.

Maar als u dat niet kunt doen, bepaal dan een eigen houding. Wijk van deze houding niet af, tenzij u innerlijk voelt dat dit afwijken juist is. Op deze manier zult u ook t.a.v. die stuwende krachten de mensen, die de exponenten zijn geworden van de massale gevoelens, de massale mentaliteit, over het algemeen wel kunnen overwinnen. U kunt er vrij van blijven.

Wanneer wij het totaal van deze wereld beschouwen en dat zien we vooral in deze tijd, dan moeten wij ons realiseren, dat de bewustwording een steeds moeilijker proces is. Het is niet zo eenvoudig als het wel lijkt. Want je wordt omringd door waarden, die elke feitelijke bewustwording verdraaien of vertekenen en er een karikatuur van maken.

Om uzelf te blijven is uitermate moeilijk. U kunt nu geestelijk een zekere onafhankelijkheid verkrijgen, zonder dat u daarbij een absolute onafhankelijkheid hoeft te tonen in de stof. Het klinkt naar een compromis, maar dat is niet waar. Ik kan n.l. openlijk al datgene bevestigen, wat ik innerlijk in mijn bewustzijn als juist heb ervaren; en datgene, wat ik als onjuist erken, eenvoudig niet zien en eraan voorbijgaan.

In de massaliteit van de samenleving is de mogelijkheid iets te negeren misschien niet zo groot. Maar als wij de kwade of de niet te wensen aspecten negeren en dus ook elke medewerking of elk contact met die negatieve aspecten automatisch afwijzen, als wij begrijpen, dat ze eenvoudig niet bestaan, dan zullen wij de positieve waarden, voor onszelf althans, in stand kunnen houden.

Wij kunnen dat in de materie betrekkelijk ver doorvoeren. Maar er komen ogenblikken, dat wij niet aan een concreet verzet kunnen ontkomen; en wel op het ogenblik, dat wij - ongeacht het negeren van de uiterlijkheden - een besef krijgen van de onjuistheden, die eruit voortvloeien. Een oud voorbeeld: U woont in de nabijheid van een concentratiekamp. In het begin negeert u dit, want er zijn veel positieve waarden, totdat u wordt gedwongen u te realiseren dat iets daar niet deugt. Op dat ogenblik wordt door de realisatie uw verzet tegen het geheel van de maatschappij voor uzelf noodzakelijk en voor uw zieleheil vaak onvermijdelijk.

Gaat u in de maatschappij verder met het negeren van de onjuiste aspecten, maar gaat u bij elke kenbare manifestatie ervan onmiddellijk en volledig daartegen in, dan zult u het niet altijd gemakkelijk hebben. U zult echter die maatschappij steeds beter gaan begrijpen en op den duur zult u voor uzelf in staat zijn de gunstige aspecten van het maatschappelijk bestaan en de goede eigenschappen, die ook in de massa zetelen, voortdurend sterker op de voorgrond plaatsen, terwijl de negatieve aspecten steeds meer worden afgeremd en teniet gedaan. Dit is eigenlijk het reinigen van eigen levenssfeer.

Als u het mij toestaat, wil ik hier even de wereld van het hiernamaals erbij halen, die hierbij toch ook wel een rol speelt.

Na de dood is het grote conflict voor de geest wel de noodzaak te erkennen wat kwaad is geweest. Wij kunnen het kwaad persoonlijk negeren, maar wij kunnen niet aan het kwade, dat ook uit ons eigen bestaan en onze handelingen voortvloeit, ontkomen. Indien wij het onrecht erkennen, staan wij al veel sterker. Er is minder neiging om weg te vluchten. Er is niet de ontstellende openbaring van onze tekorten, maar het is eenvoudig de constatering van iets, wat we reeds wisten. Wanneer wij daarnaast dus zeggen: Ik voor mij heb niets met de hele wereld te maken, maar ik heb te maken met de juistheid van mijn eigen leven en mijn eigen gedrag, dan zullen wij in verzet komen tegen het onrecht daar, waar het zich kenbaar aan ons toont. Tegen het onjuiste zullen wij ons verzetten.

Na de dood betekent dit, dat wij de eigenschappen, die tot de totaliteit van de maatschappij (de samenleving, waarin wij bestaan) hebben behoord, voor onszelf bezitten; dat deze dus in het ego niet of slechts zeer zwak tot uiting komen en daarmee gemakkelijker kunnen worden overwonnen.

Het houdt voor de geest in dat:

a. ze zich sneller kan stabiliseren na de dood. Haar normaal bestaan in de sferen begint sneller en meestal aangener;

b. zij een zodanig inzicht zal hebben gewonnen in de wereld, dat de verhouding der tegenstellingen in het gehele Al, de gehele kosmos, gemakkelijker aanvaardbaar maakt. Ze zal daardoor gemakkelijker leren in haar eigen sfeer. En doordat zij tot actie is overgegaan tegen de persoonlijke beroering door onrecht, ook als dat anderen betreft maar zij zelf daarmee op enigerlei wijze verbonden is, zal de geest hierdoor ook een eigen actiemogelijkheid hebben.

Er verloopt vaak een betrekkelijk lange tijd na de dood, voordat de geest in meer concrete zin kan gaan deelnemen aan het werk, dat de sferen in lagere sferen uitvoeren en ook in de eigen sfeer. Maar wanneer wij deze activiteit bij het persoonlijk beroerd worden voor ons tot een gewoonte hebben gemaakt, zullen wij op elke vraag, elk tekort, elke aanval desnoods, die uit een andere sfeer komt, automatisch reageren.

De geest moet niet eerst gaan kijken, hoe de zaken in elkaar zitten; zij heeft reeds de juiste actie. Zij zal dus vanuit zichzelf zeer snel aan een taakvervulling kunnen beginnen. Hierdoor zal ze een beter begrip krijgen voor lagere sferen, maar ook voor hogere waarden die in eigen sfeer tot uiting komen. Zij kan dus ook sneller evolueren, indien dat woord althans mag worden gebruikt, naar hogere sferen en een steeds wijder bewustzijn.

Dat dit met de massa in verband staat, lijkt u misschien vreemd. Maar laten we niet vergeten, dat de massa is opgebouwd uit eenlingen, die ieder op zich de persoonlijke ontwikkeling en zelferkenning na de dood zullen moeten doormaken. Wat voor u als eenling het belangrijke argument tot bewustwording is, geldt voor elke eenling in die massa.

Daar de massaliteit het persoonlijk besef, de persoonlijke waarderingen e.d. vertekent of doet wegvallen, is het duidelijk dat de persoonlijke bewustwording door de massaliteit wordt geschaad. Een juiste oriëntatie t.a.v. de massa en temidden van de massa betekent het behoud van de persoonlijke bewustwording.

En daarmee ben ik eigenlijk gekomen aan het einde van het onderwerp zelf.

Ik heb nog enkele kanttekeningen te maken bij het gebeuren van deze dagen.

I. Allereerst wil ik constateren dat, ofschoon het nu de 1^e februari is, wij reeds nu een aantal punten voor de nabije toekomst kunnen vaststellen.

Wij kunnen b.v. constateren dat 7, 8 en 9 februari voor heel veel mensen kritieke data zullen zijn. Wij weten, dat rond die dagen explosies zullen plaatsvinden, dat meer dan normaal grote verkeersrampen zullen gebeuren en dat daarnaast ook de massa - trouwens ook nog de daaropvolgende week - meer van zich zal laten horen door gewelddadigheden dan men zelfs op dit moment durft denken.

Het vooruit-zien is daarbij niet zo moeilijk als u denkt.

Want dit vooruit-zien is niet gebaseerd op een zien van een toekomstig gebeuren alleen, het is de erkenning van de onjuiste reacties van de massa in het heden. Deze maken het toekomstig gebeuren onvermijdelijk. En als ik mij dus persoonlijk moet oriënteren voor die komende tijd, dan zal daaruit volgen:

Indien ik de onjuistheden in de massa nu erken en mijzelf volgens eigen wezen en persoonlijkheid zo juist mogelijk oriënteer, zal ik ook in een dergelijke periode in plaats van ongunstige juist gunstige belevingen hebben.

Men vergeet al te veel dat tendensen en zeker ook de toekomstige tendensen altijd goed en kwaad bevatten. De toekomst is als een munt: ze heeft de beeldenaar en een munt- of keerzijde. Indien wijzelf op de juiste wijze zijn gericht, dan zal de toekomst zich tonen in het aspect, dat bij ons past. En ofschoon dit met bewustwording maar zijdelings te maken heeft, is het toch goed ook hierop eens de nadruk te leggen.

Dagen, die voor de gehele wereld rampzalig kunnen zijn, omdat zij in haar massaliteit negatief in het heden heeft gereageerd, zullen voor iemand, die in het heden een persoonlijk positieve en juiste reactie toont, dagen kunnen zijn van de grootste bereiking en het grootste geluk. Perioden, die voor de gehele wereld en de hele massa een absolute chaos, een neerslachtigheid misschien tot zelfmoord toe zouden betekenen, kunnen voor een mens, die persoonlijk het leven juist benadert, tijden worden, waarin het "ik" juist de grootste kracht, de meest juiste inspiratie kent.

Er bestaat niet zoiets als een algemeen negatieve of een algemeen positieve toekomst. Er bestaat slechts een aantal ontwikkelingen, die voor de massa, gezien haar huidige houding, haast onvermijdelijk zullen gelden. Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om uit diezelfde krachten voor het "ik" krachten te putten, er sterker, beter en bewuster door te worden. En daarom wil ik deze kanttekening besluiten met de volgende opmerking:

Toekomstige ontwikkelingen kunnen algemeen worden vatstgelegd, maar zij hebben op u alleenbetrekking, indien uw eigen oriëntatie conform de oriëntatie van de massa is.

II. Wij gebruiken het woord "bewustwording" vaak in de verkeerde zin. Wij zijn geneigd bewustwording te vereenzelvigen met een idee van geleerdheid en met innerlijke beelden, woorden en begripwaardes. Bewustwording kan voor de geest het best worden vertaald met ervaring. Het is de ervaring, die de geest in staat stelt zich voortdurend juist te oriënteren, haar eigen persoonlijkheid en wezen juist te beseffen. Daarom moet het woord "bewustwording" zeker niet alleen worden gezien als een theoretische achtergrond; iets, wat alleen voor de geest een rol speelt. Er moet worden beseft, dat dit begrip "bewustwording"

voor de gehele activiteit van de mens van toepassing is. Daarom wil ik deze tweede kanttekening besluiten met de opmerking: Zorg ervoor, dat uw actie in de materie en in de geest altijd conform uw bewustzijn, conform uw begrip van goed is. Alleen op deze wijze is van een feitelijke bewustwording sprake.

III. De begrippen goed en kwaad verschillen in de massa sterk van de begrippen goed en kwaad bij het individu. Het goed en kwaad van de massa bepaalt de maatschappelijke sfeer. De maatschappelijke sfeer kan het goede nastreven met verkeerde middelen. Wij mogen nimmer in de massa doel en middelen vereenzelvigen. Zodra wij dit in de werkingen van het massale doen, zullen wij geen begrip meer hebben voor wat er feitelijk gebeurt en wat de feitelijke mogelijkheden zijn. Zodra het zuiver persoonlijk wordt en het dus alleen onszelf aangaat, moeten wij echter begrijpen, dat de middelen voor ons doel zijn van het doel. Het doel heiligt niet de middelen, maar het doel is een composiet, opgebouwd uit de gebruikte middelen. Daarom moet elk door ons gebruikt middel dus onmiddellijk passen in het doel. Het moet een verwezenlijking of een bereiking zijn van een der punten, die in het doel ligt.

Wij zullen dan ontkomen aan de vergissing van de massa, dat het doel, als het maar goed is, de middelen heiligt; dat de middelen, die wij gebruiken en het doel eigenlijk van geen belang zijn, als het nu maar goed gaat. Wij zullen dan steeds meer begrijpen, dat het doel van ons leven op elk moment wordt waargemaakt. Dit is niet alleen een grote bewustwording, maar dit impliceert ook een steeds grotere bereiking.

HET BEHOUD VAN INNERLIJKE RUST IN DE KOMENDE TIJD

Innerlijke rust is het resultaat van evenwichtigheid en een zekere onverschilligheid tegenover de buitenwereld.

Als men innerlijk vrede wil kennen, zal men in de eerste plaats moeten zorgen, dat men voor zichzelf niet het gevoel heeft tekort te schieten; dat men dus geen zelfverwijt kent.

In de tweede plaats zal men er zorg voor moeten dragen, dat men geen taken aanvaardt of verantwoordelijkheden op zich neemt, die men zelf niet gevoelt aan te kunnen. Want daardoor ontstaan innerlijke spanningen en wordt de innerlijke rust a.h.w. langzaam maar zeker teniet gedaan.

De onverschilligheid tegenover de buitenwereld is eveneens van groot belang. Want op het ogenblik, dat ik voor mijzelf voel en weet, dat ik juist handel, dat ik het beste doe wat ik kan, dat ik beloften niet nakom, zal ik in staat zijn te zeggen: Het oordeel van de wereld heeft geen betrekking op mijn persoonlijke werkelijkheid. En dan ben ik voor de mening en het oordeel van die buitenwereld onverschillig, in die zin dat ik ze niet beschouw als een veroordeling, een mogelijkheid tot veroordeling of een verwijt aan mijzelf.

Het klinkt misschien vreemd, dat we juist dit allereerst naar voren brengen. Maar innerlijke vrede, innerlijke rust, zal altijd hetzelfde zijn, ook als de omstandigheden zich wijzigen. De voorwaarden voor het behoud van innerlijke rust zijn nu eenmaal de bovengenoemde. Wanneer wij daarbij dan de hedendaagse tijd en de komende ontwikkelingen mede in het geding brengen, kunnen wij hoogstens formuleren op welke wijze men zich, mits aan die voorwaarden is voldaan, tegenover de buitenwereld het best kan stellen. En dan moeten wij in de eerste plaats beseffen:

a. dat geen enkel verwijt van de buitenwereld ons kan treffen, tenzij het inderdaad terecht is gedaan;

b. dat wij dit verwijt niet behoeven te aanvaarden, aangezien het niet terecht is gedaan, maar dat wij er ook niet over behoeven te vechten. Wanneer wij een onrechtmatig verwijt horen, dan hebben wij eenvoudig daartegenover te stellen de feiten; en indien men daarop niet wil ingaan eenvoudig te zwijgen en te denken: je bent niet wijzer.

Als de wereld ons onrecht aandoet volgens onze eigen maatstaven, dan is dat natuurlijk wel eens moeilijk. Maar indien ik de innerlijke rust wil bewaren, moet ik begrijpen dat het onrecht dat de buitenwereld mij aandoet op die buitenwereld zal terugslaan. Ik heb daarmee niets te maken. Ik behoef mij niet te wreken, dat wordt gedaan. Ik behoef mij niet daartegen te

verdedigen, tenzij het voor mijn "ik"-gevoel en "ik"-bewustzijn noodzakelijk is, om de doodeenvoudige reden dat de verdediging eveneens van elders komt.

U heeft in Nederland een heel mooi spreekwoord en dat zegt: "Hij, die een kuil graaft voor een ander, valt daar zelf in" Ik geloof, dat dit de innerlijke rust kan bevorderen. Begrijp, dat iemand, die u tracht te vangen en dit ten onrechte doet, zelf zal vallen door hetgeen hij onderneemt. Op die manier komt u wat vrijer te staan. U heeft dan niet het gevoel, dat u zich behoeft te rechtvaardigen. Die rechtvaardiging wordt geschapen. U heeft niet de noodzaak u te wreken. Dat zou alleen maar moeite voor niets zijn. Want datgene, wat werkelijk moet worden gewroken, valt onder de wet van oorzaak-en-gevolg en vervult zichzelf.

Als men daarnaast de vraag krijgt van eigen plaats in de wereld, iets wat voor de innerlijke rust van de hedendaagse mens vooral in de komende tijd van belang kan zijn, dan moeten wij ook weer een onderscheid weten te maken tussen het begrip belangrijkheid en status.

Mijn belangrijkheid in de wereld ligt in mijn bestaan en in de wijze, waarop ik die wereld dien; niet in de wijze, waarop die wereld mijn diensten erkent, aanvaardt of mij daarvoor beloont. Dit laatste zal misschien nogal eens moeilijk zijn, want er zijn meer mensen, die op beloning prijsstellen dan op werkelijke verdienste. Maar desondanks, wie zijn innerlijke rust wil bewaren, moet het begrip van verdienste van eigen bestaan losmaken van de waardering van de buitenwereld.

Dan zijn er nog andere punten, waardoor u in de komende tijd in het bijzonder nogal eens in de war kunt komen. Dat is vooral de z.g. verstandelijke benadering van buitenaf.

Als iemand u schijnbaar redelijk benadert, kan hij u al heel snel overtuigen dat hij misschien toch ergens gelijk heeft. Als u zich daarbij realiseert, dat hij dat gelijk vanuit zijn standpunt kan bezitten en dat u dit vanuit zijn standpunt moogt erkennen, zonder daarom de juistheid van het gestelde toe te geven, dan zult u misschien al wat geruster worden.

Want bij deze verstandelijke benaderingen krijgen wij altijd te maken met de behoefte om u iets te doen inzien. Maar wie kan u iets doen inzien wat u niet zelf kunt inzien? U kunt toch niet de mening van een ander accepteren in de plaats van uw eigen mening? Een mens is nu eenmaal wijs op zijn eigen wijze. Dat behoeft niet te betekenen, dat men werkelijk vasthoudt aan eigen overtuiging tegen alle bewijzen in, maar het houdt wel in dat men voor elke verandering van eigen overtuiging en mening ook overtuigende bewijzen eist. En dan zal heel vaak blijken, dat de wereld in de komende tijd ontzettend veel argumenten aanvoert, die ondanks hun schijnbare redelijkheid zeker niet overtuigend zijn en in vele gevallen zelfs niet volledig op feiten gebaseerd.

Wie zich deze dagen tegen de wereld te weer stelt, komt in een strijd die zo groot is, dat hij daaraan ten onder kan gaan. Want de gehele wereld is nu eenmaal in chaos, in verwarring. Wij moeten rekening houden met de plotseling opvlammende temperamenten van anderen en hun grote onredelijkheid. Wij moeten rekenen op onverwachte reacties, zowel van enkelingen als van alle rond ons levende mensen. Maar die onverwachte reacties kunnen ons alleen wat doen, indien wij ons persoonlijk daarin mengen.

Er bestaat een oude spreuk, die zegt:

"Hij, die beantwoordt aan de wetten van Tao (dus van de perfecte ordening), onttrekt zich daarmee niet aan de grillen van het noodlot, maar wel aan het niet te rechtvaardigen bestaan."

En dit zou ik u juist in de komende tijd willen voorhouden.

Gij kunt u niet onttrekken aan datgene, wat de gehele wereld op dit ogenblik beweegt. Wie zich probeert los te maken van de invloeden van de totaliteit van wereld en mensheid, kan dit alleen doen door te overlijden en zich dan in de eenzaamheid van een sfeer terug te trekken. Wie met mensheid en wereld leeft, zal in zekere mate worden beïnvloed en geleid door wat daar gebeurt. Hij kent dus wel degelijk een soort noodlot. Maar dat noodlot heeft weer niets te maken met de eigen verhouding t.a.v. de goddelijke ordening.

Ik weet wel, Tao is geen goddelijke ordening; het is de perfecte ordening, de perfecte staat van evenwicht. Maar als wij zeggen "goddelijke ordening", dan geven wij daarmee aan dat de verhouding, die het "ik" kent t.a.v. het hogere of t.a.v. de verplichting zoals het "ik" deze erkent: het gevoel van verhouding tot de naaste zoals deze in het "ik" bestaat, zich daarop moet baseren. Want daar, waar iemand de wetten volledig vervult, kan het noodlot toeslaan, maar het kan niet blijvend schaden.

Dit is overigens van Chu fa ang (?), een filosoof, die heeft geprobeerd om vooral de Taoïstische begrippen verder te definiëren.

Hij heeft geprobeerd duidelijk te maken, dat alle dingen in evenwicht zijn. Er is ten slotte geen onevenwichtigheid blijvend bestaanbaar in het Al. De mens, die zichzelf in het Al evenwichtig stelt, zal dus daarbinnen in de staat van evenwicht gehandhaafd blijven, ongeacht de uiterlijke verschijnselen. Het gevoel van onaantastbaarheid kan voor de innerlijke vrede soms van heel groot belang zijn; en deze onaantastbaarheid zul u nimmer tijdelijk kunnen bezitten. U kunt haar echter wel bezitten in een gevoel van voortdoring, van een onbegrensd bestaan.

Ik ben innerlijk zeker, indien ik beantwoord aan alle erkende eisen van rechtvaardigheid.

Ik ben verantwoordelijk voor mijzelf, indien ik het goede vervul, dat in mij leeft en de ordening erken, waarin ik voor mijzelf een plaats vind. Zolang ik dit doe, zal ik de geborgenheid van de goddelijke totaliteit kennen gedurende elke fase van het bestaan.

Mogelijk zult u dit zien als een wat vage, theoretische troost. En voor degene, die zich te zeer bemoeit met de wereld en haar oordeel en opinies, zal dat inderdaad ook wel zo blijven.

Maar is het oordeel van de wereld voor het "ik" belangrijk? Al noemt de gehele wereld u een heilige en gij hebt desondanks voor uzelf gezondigd, zo vindt de draaiing van Het Rad u niet terug in de verheerlijkte toestand van een bewuste, maar in de Grot der Pijlen, waar ge wordt doorboord door uw eigen schuld. De wereld heeft daarmee niets te maken. Ik, met mijn eigen leven, mijn denken, schep mijn eigen geborgenheid. Al het andere is incidenteel, voorbijgaand. Als ik het voorbijgaande besef, ben ik in staat het te accepteren als op zichzelf onbelangrijk. De verschijnselen zijn niet belangrijk meer. Belangrijk is mijn houding tegenover de verschijnselen.

Wilt ge innerlijke vrede kennen in de komende tijd, dan zal dit wel de beste raad zijn, die iemand u ooit kan geven:

Wees u bewust van uw innerlijke waarde.

Wees u bewust van uw reële bestreving.

Erken uw wezen en mogelijkheden en baseer u altijd daarop. Dan zal al hetgeen aan gisting en garing op uw wereld gebeurt u ergens onberoerd laten.

"Wat is een vlo," zei de hond, "anders dan een levend wezen, dat mij ertoe brengt mij soms te krabben en met mijn huid te schudden?"

"Wat is een gebeurtenis," zei de bewuste, "anders dan een feit, dat ik erken en terzijde leg voor de waarheid, die in mij leeft?"

Alles, wat er op de wereld gebeurt, is onbelangrijk, tenzij ge u zelf erin werpt; tenzij ge voor uzelf deel ervan wilt zijn. Gij kiest waarvan ge deel wilt zijn. Gij kiest wat uw werkelijkheid is. Kies dan uw werkelijkheid naar de waarheid van uw wezen en laat al het andere slechts zijn. Al het andere beroert u minder dan de branding een rots. Als u dit begrijpt, zult u uw rust en vrede bewaren. En als de spanningen in de wereld toenemen, dan zult ge zeggen: Dit zijn dingen, waaraan ik niets kan doen. Ze liggen buiten mij. Maar in mijzelf weet ik, wat voor mij de juiste houding is. Ik weet voor mijzelf, hoe ik gerechtvaardigd leef volgens de plaats, die ik voor mij erken in de gemeenschap, in het totaal van de kosmos.

Dan is de spanning iets, wat voorbijgaat. Dan blijft het "ik" bewaard in zijn redelijkheid, geborgen in zijn gevoel van eeuwigheid en sterk in zijn weten, dat alle dingen voorbijgaan, behalve het "ik".

Noot.

Innerlijke rust kan nooit waarlijk ten nadele van een ander zijn, want waar de innerlijke rust is, is de harmonie bepalend en dus ook de geborgenheid.

Maar op het ogenblik, dat er een conventie wordt gesteld, waardoor een gemeenschappelijke beoordeling bestaat, zal de innerlijke rust al hetgeen de conventie, die het als deel van het ware "ik" beschouwt, deelt mede betrekken in de noodzaak tot evenwichtigheid. Of om het anders te stellen:

Wanneer het "ik" zijn juiste houding en zijn juiste plaats inneemt, dan zal de vraag: Wat is mijn plaats? bepalend zijn in hoeverre anderen wel of niet betrokken kunnen worden in die evenwichtigheid.

Voorbeeld: Een mandarijn, die een provincie regeert, zal de gehele provincie in bepaalde eigenschappen en kwaliteiten moeten beschouwen als deel van zijn ego, want het is deel van zijn plaatsing in het Al. Maar de eenvoudige koelie, die met een zeilwagen gaat, heeft alleen te letten op de last, die er op zijn wagen ligt; dat is zijn aansprakelijkheid, dat is zijn plaats. Al het andere gaat hem niet aan.

En dan zult u zeggen: Kan dat geen schade zijn voor de ander? Dat kan. Maar die schade ligt dan niet in de schuld van de koelie, maar in het feit door van de koelie iets te eisen, wat hij niet kan volbrengen.